

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Gasthuisstraat (Poperinge, West-Vlaanderen)

Projectcode: 2017H218

December 2017

ARCHEOLOGIENOTA

BUREAUONDERZOEK (FASE 0)

DEEL 2: PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Marie Lefere, Clara Thys, Joren De Tollenaere, Aaron Willaert
Wetenschappelijke begeleiding: Jan Decorte en Janiek Degryse

Archeologienota nummer: 204

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Janiek De Gryse, OE/ERK/Archeoloog/2015/00043

© Ruben Willaert bvba, Sint-Michiels-Brugge, 2017

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

Deel 2: Programma van maatregelen	4
2.1 Administratieve gegevens	4
2.2 Synthese	6
2.3 Gemotiveerd advies en programma van maatregelen	7
2.3.1 Gemotiveerd advies over het al dan niet moeten nemen van maatregelen.....	7
2.3.2 Programma van maatregelen: gemotiveerd advies en programma van maatregelen.....	8
2.3.2.1 <i>Impactbepaling</i>	8
2.3.2.2 <i>Gemotiveerd advies</i>	8
2.3.2.3 <i>Programma van maatregelen</i>	11
2.3.2.3 <i>Programma van maatregelen</i>	11
2.3.2.3.1 Onderzoekstrategie, methode en technieken	12
Deel 3: Bibliografie.....	16

FIGURENLIJST (2017H218)

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadastrumnummers (Bron: Geopunt).....	5
Figuur 2. Onderzoeksgebied, weergegeven op de GRB-basiskaart.....	11
Figuur 3. Voorstel proefputten, weergegeven op de GRB-basiskaart	13

TABELLENLIJST (2017H218)

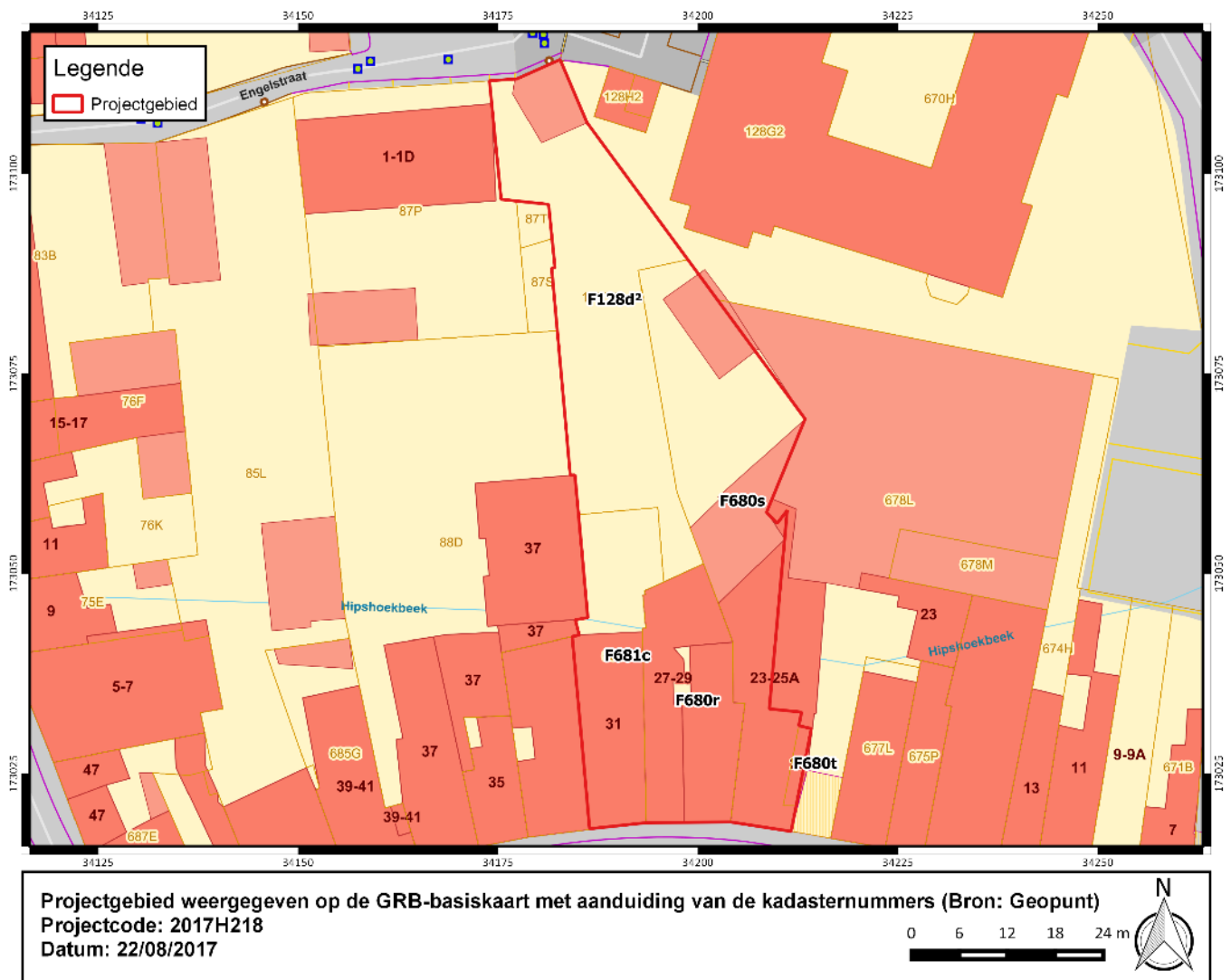
Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.	4
--	---

Deel 2: Programma van maatregelen

2.1 Administratieve gegevens

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De naam en het adres of maatschappelijke zetel van de initiatiefnemer	Provo NV Gentbruggeaard 51 9050 Gent	
b) Het erkenningsnummer van de erkende archeoloog	OE/ERK/Archeoloog/2015/00043	
c) De naam en het adres of maatschappelijke zetel van de erkende archeoloog	Janiek De Gryse Ten Briele 14 bus 15 8200 Sint-Michiels-Brugge	
d) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	West-Vlaanderen
	Gemeente	Poperinge
	Deelgemeente	/
	Postcode	8970
	Adres	Gasthuisstraat
	Toponiem	Gasthuisstraat
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X _{min} = 34109 Y _{min} = 173007 X _{max} = 34278 Y _{max} = 173124
e) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Poperinge, afdeling 1, sectie f, nr's: 128d ² , 680s, 681c, 680r, 680t, 678i, 87t Figuur 1	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadastrumnummers (Bron: Geopunt).

2.2 Synthese

Aanleiding van het bureauonderzoek met betrekking tot het projectgebied Poperinge Gasthuisstraat vormt de geplande realisatie van een woon- en winkelcomplex. Deze werkzaamheden kunnen een bedreiging vormen voor het eventueel bewaarde ondergrondse erfgoed.

Naar aanleiding van de geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag binnen een vastgestelde archeologische zone, waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 300m² of meer bedraagt, werd een archeologienota opgemaakt. Op basis van dit bureauonderzoek werd nagegaan of een verder archeologisch traject met ingreep in de bodem noodzakelijk is en of er een (gedeeltelijke) vrijgave mogelijk is.

Uit het bodemkundig/landschappelijk onderzoek blijkt dat het bodemtype van kunstmatige aard is, wat niet verwonderlijk is gezien de verstedelijkte context. Binnen het plangebied bevindt zich een overwelfde beek, de Hiphoeksbeek, die in verbinding staat met de Poperingevaart die in de 14^e eeuw verschillende ingrepen onderging om bevaarbaar te worden. Deze overwelfing blijft ook onveranderd in de nieuwe geplande werken.

De Centraal Archeologische Inventaris duidt in de onmiddellijke omgeving van het plangebied ook verschillende vindplaatsen aan. Opgravingen tonen ook aan dat het gebied reeds intensief in gebruik was vanaf de ijzertijd. Ter hoogte van de Casselstraat en Gasthuisstraat werd tevens een verhard wegtracé aangetroffen dat vermoedelijk teruggaat op de weg tussen Aardenburg en Cassel uit de Romeinse periode. Vermoedelijk moet de oudste stadskern gesitueerd worden in de driehoek van de Bommelaarsbeek, Vleterbeek en de Hondstraat. Hierbinnen valt het projectgebied.

Opgravingen uitgevoerd binnen deze driehoek (zoals bijvoorbeeld op de Grote Markt, de Gasthuisstraat zelf en de Veurnestraat) tonen verschillende artisanale activiteiten aan die vaak teruggaan tot de volle middeleeuwen. Op de terreinen ten noorden van het projectgebied werd in het verleden reeds een opgraving uitgevoerd waarbij resten gevonden werden van leerlooiersactiviteiten. Dergelijke resten werden eveneens aangetroffen in de nabijgelegen Veurnestraat, tijdens opgravingen uit 2013. Nog werden verschillende ovens gevonden vlakbij de beekbedding, het gaat vermoedelijk om brouwersovens. Ook werden er sporen gevonden van kadeactiviteit aan de Bommelaarsbeek. Er werden eveneens bewoningssporen aangetroffen in de vorm van huizen uit ijzerzandsteen en verschillende waterputten en afvalkuilen.

Ook op de naburige Grote Markt werden verschillende kuilen gevonden die wijzen op artisanale activiteiten, naast restanten van houten woningen, een weg met 2 afwateringsgrachten en restanten van een vermoedelijke natuurlijke beek. Op de hoek van de Grote Markt en de Veurnestraat werd een klein vooronderzoek uitgevoerd waarbij voornamelijk restanten van bewoning werden aangetroffen.

Belangrijker voor deze studie is de opgraving uitgevoerd door archeologen van BAAC Vlaanderen bvba in 2016 net naast het projectgebied. Hierbij werden verschillende resten aangesneden die teruggaan tot de 12^e eeuw. Op basis van de opgravingsresultaten is duidelijk dat de archeologische resten zich heel dicht onder het huidige oppervlak bevinden.

Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site niet aangetoond worden. Derhalve kan geconcludeerd worden dat verder onderzoek noodzakelijk is om de aan- of afwezigheid van een archeologische site aan te tonen.

2.3 Gemotiveerd advies en programma van maatregelen

2.3.1 Gemotiveerd advies over het al dan niet moeten nemen van maatregelen

In deze sectie volgt een gemotiveerd advies over het al dan niet moeten nemen van maatregelen. Het gemotiveerd advies is gebaseerd op het verslag van resultaten van het vooronderzoek. De vaststellingen over de aan- of afwezigheid van archeologische sites en hun aard worden geconfronteerd met de door de initiatiefnemer voorgenomen bodemingrepen. Op basis van deze confrontatie motiveert het advies of er maatregelen nodig zijn, welke deze zijn, en wat hun uitvoeringswijze is. Na dit gemotiveerd advies volgt het concrete programma van maatregelen voor het project Poperinge Gasthuisstraat.

1° de volledigheid van het uitgevoerde vooronderzoek:

Alle nuttige en noodzakelijke onderzoeken werden uitgevoerd.

2° de aanwezigheid van een archeologische site:

Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek kan de aanwezigheid van een archeologische site niet met zekerheid aangetoond worden. Er kan evenwel gesteld worden dat het archeologisch potentieel van het projectgebied erg groot is (zie '1.3.3.2. in het verslag van resultaten).

- Aanwezigheid van de Hiphoeksbeek in het midden van het plangebied. Deze beek is verbonden met de Poperingevaart die een belangrijke rol speelde in de ontwikkeling van Poperinge, aangezien deze uitkomt in de IJzer. De beek is momenteel overwelfd.
- Het plangebied bevindt zich in de driehoek van de Bommelaarsbeek, Vleterbeek en de Hondstraat, dit zou de oudste kern van Poperinge zijn.
- Op basis van uitgevoerd archeologisch onderzoek in de onmiddellijke nabijheid van het plangebied kan de aanwezigheid van verschillende artisanale activiteiten worden aangetoond. Zo zijn er net ten noorden van het plangebied tijdens opgravingen restanten aangetroffen van leerlooiers- en brouwersactiviteiten die mogelijk teruggaan tot de middeleeuwen. Ook werden bewoningssporen aangetroffen.
- Op opgravingen op de naburige Grote Markt en in de Veurnestraat werden ook resten gevonden van enerzijds bewoning en anderzijds artisanale activiteiten. Dit alles toont het belang van deze regio aan.
- Er dient rekening gehouden te worden met de mogelijke aanwezigheid van Romeinse en prehistorische vondsten en/of sporen. Het plangebied bevindt zich vlakbij een restant van een weg uit de Romeinse periode.
- Op de aanpalende terreinen (Gasthuisstraat 15-23) werd in 2016 een opgraving uitgevoerd door archeologen van BAAC Vlaanderen bvba waarbij verschillende resten werden aangesneden vanaf de 12^e eeuw tot de 19^e eeuw. Verschillende van deze resten bevinden zich net onder het huidige loopoppervlak.

3° de waardering van de archeologische site:

Archeologisch onderzoek op deze site kan potentieel leiden tot een belangrijke kenniswinst, met betrekking tot het ontstaan van deze vroege stadskern van Poperinge. De aanwezigheid van een mogelijk Romeins wegdek kan wijzen op de eventuele aanwezigheid van Romeinse resten. De locatie van het plangebied vlakbij de Hiphoeksbeek kan interessant zijn, aangezien deze beek in verbinding stond met de Poperingevaart die voor Poperinge heel belangrijk was als handelsas. De aanwezigheid van water kan ook wijzen op artisanale activiteiten zoals een leerlooierij of een brouwerij.

De aard van de geplande werken ter hoogte van het projectgebied Gasthuisstraat biedt een unieke kans om de eventueel bewaarde bodemopbouw en de ontwikkeling van de oude stadskern te onderzoeken, waarbij meer informatie kan verkregen worden over het middeleeuwse Poperinge.

Eventueel aanwezige archeologische resten dienen niet *in situ* bewaard te worden, maar moeten wel geregistreerd worden. Deze registratie kan gebeuren tijdens het vooropgestelde onderzoek, dat beschreven wordt in het hieropvolgende programma van maatregelen.

4° de impactbepaling:

Het bodemarchief dient eerst geïnventariseerd te worden, voor de impact van de werken op eventueel aanwezig erfgoed kan bepaald worden.

Momenteel kan slechts gesteld worden dat, indien zich archeologische resten ter hoogte van het plangebied bevinden, deze bedreigd worden door de geplande werken, dit ter hoogte van de aanleg van de ondergrondse parkeergarage.

5° de bepaling van de maatregelen:

Zie programma van maatregelen.

2.3.2 Programma van maatregelen: gemotiveerd advies en programma van maatregelen

2.3.2.1 Impactbepaling

Van het totale projectgebied is een groot deel bebouwd. Deze bebouwing situeert zich vooral in het zuidelijk deel, langs de Gasthuisstraat. Centraal binnen het projectgebied bevindt zich de Hiphoeksbeek die overweld is. Ter hoogte van de niet-bebouwde zone is momenteel een verharding zichtbaar. Ook bevinden er zich enkele bomen en struiken op het terrein. Het terrein wordt in principe in 2 delen opgesplitst. Aan de Gasthuisstraat is de opdrachtgever van plan om de huidige funderingen te behouden en deze te versterken voor de bouw van een appartementsgebouw. Dit gebouw zal niet onderkelderd worden. Op het noordelijk deel plant de opdrachtgever een tweede appartementsgebouw, ditmaal met een ondergrondse parkeergarage. De overwelling van de Hiphoeksbeek blijft behouden. Dit deel van het terrein wordt quasi volledig afgegraven. Vandaar dat er wordt geadviseerd om de zone waar de ondergrondse parking komt te onderwerpen aan een archeologisch vooronderzoek. Verder zal er ook een dwarssleuf getrokken worden op het deel tussen de Gasthuisstraat en de Hiphoeksbeek, teneinde het nog eventueel bewaarde archeologische niveau te achterhalen. Deze sleuf wordt geplaatst ter hoogte van de funderingssleuf van de architect waar de verstoringsdiepte 1,5m bedraagt.

Totale oppervlakte onderzoeksterrein: 2447m²

Totale oppervlakte huidige bebouwing: ca. 1100m²

Totale oppervlakte ondergrondse parkeergarage: ca. 1130m²

Totale oppervlakte gebouw zuid (aan de Gasthuisstraat): 450m²

Totale oppervlakte groenzone: 233m²

2.3.2.2 Gemotiveerd advies

Rekening houdende met de criteria uit de Code Goede Praktijk (CGP), hoofdstuk 5.2, werd de noodzaak tot verder vooronderzoek afgewogen:

- Landschappelijk bodemonderzoek:

Cfr. CGP 7.3:

een landschappelijk booronderzoek kan altijd zinvol zijn indien een complexe landschappelijke situatie en bijgevolg een complexe verticale stratigrafie verwacht wordt. Ook als de verstoringshistoriek van het terrein niet duidelijk is, bijvoorbeeld indien blijkt uit het bureauonderzoek dat het terrein bebouwd geweest is maar geen plannen beschikbaar zijn of

activiteiten plaats hebben gevonden waarvan niet duidelijk is in welke mate zij een ernstige impact hebben gehad op de ondergrond.

Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek is duidelijk dat het projectgebied zich situeert aan de Gasthuisstraat. In het midden van het projectgebied bevindt zich de overwelfde Hiphoeksbeek. De bodemkaart toont aan dat er ter hoogte van het projectgebied vermoedelijk geen origineel bodemprofiel bewaard is.

In het geval van het projectgebied wordt evenwel geopteerd om voorafgaandelijk aan de prospectie (zie verder) geen landschappelijk bodemonderzoek uit te voeren.

- Geofysisch onderzoek

Cfr. CGP 7.4:

Geofysisch onderzoek heeft tot doel om antropogene fenomenen te onderscheiden van natuurlijk sediment of om een morfologische reconstructie van het natuurlijke landschap te maken, door contrasten in elektrische, elektromagnetische en magnetische kenmerken van de ondergrond te meten.

In het geval van het projectgebied is deze onderzoeksmethode niet van toepassing. Het is vrij moeilijk in te schatten of het terrein na de sloop van de bestaande bebouwing al dan niet 'scanbaar' zal zijn. Er dient immers rekening gehouden te worden met de vermoedelijke aanwezigheid van puinlagen met metaal-, baksteen- en/of betonresten, waardoor diepere muren en grachten 'gemaskeerd' kunnen worden. Rekening houdende met hierboven geformuleerde argumenten, wordt ervoor geopteerd om geen geofysisch onderzoek uit te voeren.

- Veldkartering

Cfr. CGP 7.5:

Veldkartering heeft tot doel om relevante archeologische indicatoren te zoeken door een visuele inspectie van een terrein.

In het geval van het projectgebied is deze onderzoeksmethode niet van toepassing.

- Verkenkend en waarderend archeologisch booronderzoek

Cfr. CGP 8.4 en 8.5:

Een verkennend archeologisch booronderzoek heeft als doel eventuele afgedekte vindplaatsen in kaart te brengen door middel van een extensief boorgrid. In geval van een positieve verkenning kan met behulp van een waarderend booronderzoek in een intensiever grid de artefactenconcentratie gelokaliseerd en afgebakend worden. Op basis van de resultaten van deze onderzoeken kan eventueel overgegaan worden tot de aanleg van proefputten of een opgraving in functie van een bewaarde, afgedekte site. Dit impliceert dat deze vindplaatsen zeer kwetsbaar zijn en dat ze moeten gezocht worden op locaties waar de bewaringskansen hoog zijn. Bijvoorbeeld waar geen of nauwelijks landbewerking heeft plaatsgevonden, in afgedekte depressies, rivierterrassen, onder plaggendekken etc.

In het geval van het projectgebied is deze onderzoeksmethode niet van toepassing.

- Proefsleuven en proefputten:

Cfr. CGP. 8.6:

Het doel van proefsleuven en proefputten is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven.

In het geval van het projectgebied kan de verwachting op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek enkel getoetst worden d.m.v. een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem. Dit onderzoek dient uitgevoerd te worden ter hoogte van de geplande bouw van de ondergrondse parkeergarage. Aangezien de opgraving op het aanpalende terrein echter heeft

aangetoond dat de archeologische resten zich net onder de huidige bebouwing en oppervlak bevinden dienen ook de overige delen van het onderzoeksgebied waar bodemingrepen zullen gebeuren onderworpen worden aan archeologisch onderzoek. Ook dient er een dwarssleuf getrokken te worden ter hoogte van de funderingssleuf aan de Gasthuisstraat. Daar zal men tot 1,5m diep verstoren. De huidige bebouwing aan de Gasthuisstraat wordt afgebroken, waarbij de kelders bewaard blijven, deze worden opgevuld met stabilisézand. Hierbij dient wel worden opgemerkt dat deze kelders en de nog aanwezige muurresten dienen onderzocht te worden, aangezien deze mogelijk terug kunnen gaan op oudere muurresten. Ook dienen de gebieden waar er groenzone en verharding wordt aangelegd onderzocht te worden.

Na afweging van de hierboven vermelde onderzoeksmethodes, wordt geadviseerd om over te gaan tot een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem. Het bureauonderzoek heeft geen argumenten opgeleverd, die een onderzoek met ingreep in de bodem overbodig maken.

De aanbeveling werd getoetst aan de 4 criteria opgenomen in de Code van Goede Praktijk artikel 5.3:

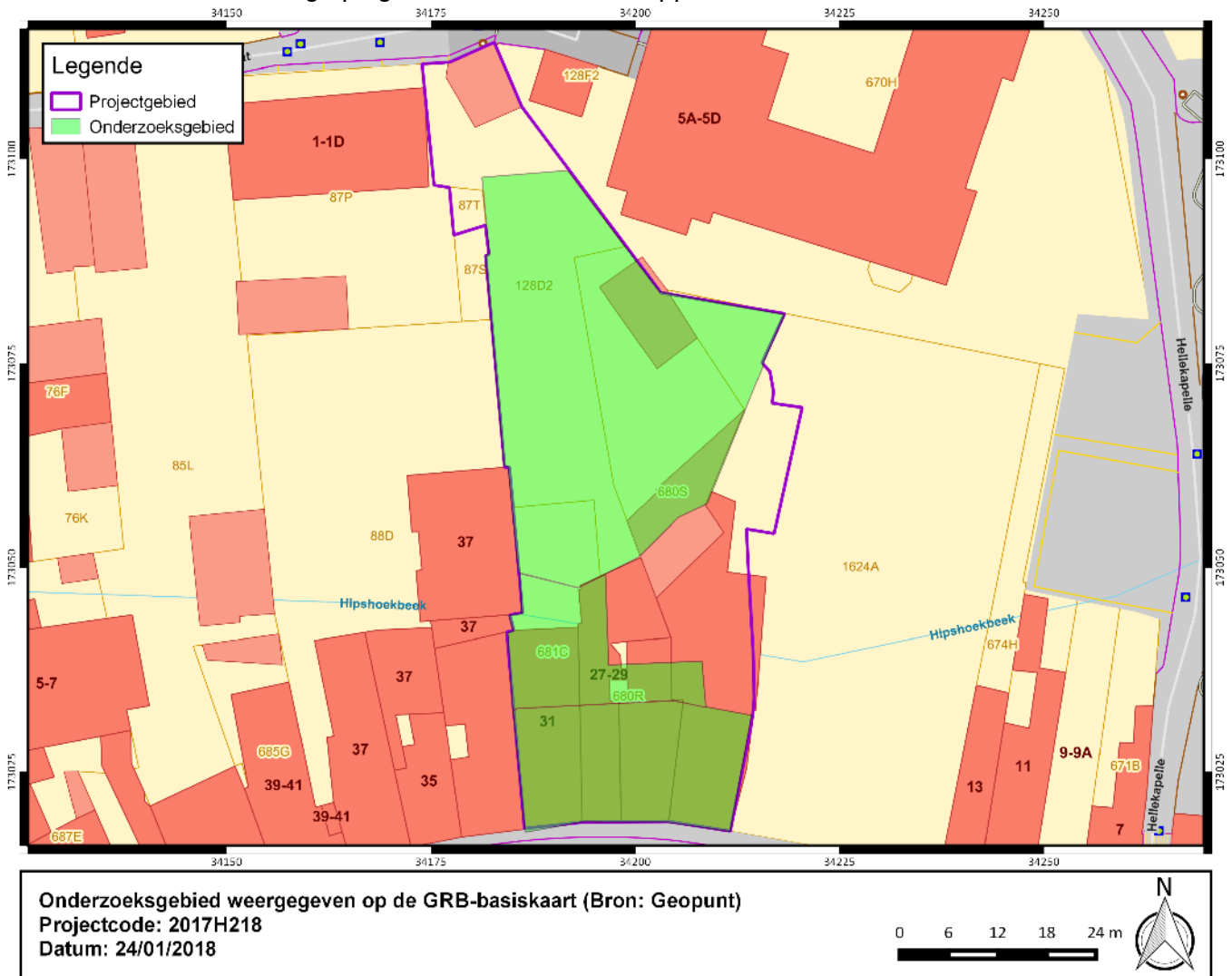
- mogelijk: De uitvoering van het vooronderzoek met ingreep in de bodem is mogelijk na de afbraak van de huidige bebouwing tot op het huidig straatniveau en het verwijderen van de verharding ter hoogte van de bouw van de ondergrondse parkeergarage.
- nuttig: Er zijn geen argumenten om aan te nemen dat het terrein dermate verstoord is dat een prospectie niet zinvol zou zijn. De proefputten brengen het archeologisch potentieel van het projectgebied in kaart. Hierop kan een gedegen beslissing genomen worden in functie van een eventueel verder onderzoek.
- schadelijk: Gelet op de aard van de werken, is eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd. Een prospectie is de enige manier om de mogelijk aanwezige relictten te inventariseren en te waarderen.
- noodzakelijk: Eventueel archeologische relictten zijn door de geplande werken bedreigd. *In situ* bewaring van deze sporen is, gezien de geplande werken, onmogelijk. Omwille van dit gegeven wordt een prospectie noodzakelijk geacht.

2.3.2.3 Programma van maatregelen

2.3.2.3 Programma van maatregelen

A. Afbakening

Het advies heeft betrekking op figuur 2, met een totale oppervlakte van ca. 2083m².

Figuur 2. Onderzoeksgebied, weergegeven op de GRB-basiskaart

B. Onderzoeksvragen

Doel van de prospectie is een archeologische inventarisatie, registratie en fysiek onderzoek van eventueel waargenomen archeologische relictten. Bij het uitvoeren en uitwerken van de archeologische prospectie moeten minstens volgende vragen beantwoord worden.

- In welke mate is het terrein reeds verstoord?
- Zijn er sporen aanwezig? Indien ja, zijn die van natuurlijke of antropogene oorsprong?
- Wat is de aard, omvang, datering en conservatie van de aangetroffen archeologische resten?
- Hoe is de opbouw van de chronologie van de aanwezige archeologische resten?
- Kan er meer informatie verkregen omtrent de Hiphoeksbeek, eventueel wanneer deze werd overweld? Is er een relatie tussen de Hiphoeksbeek en de eventuele artisanale activiteiten die op het terrein werden uitgevoerd.
- Zijn er sporen van een eventuele kade voor deze beek of niet?
- Zit het archeologisch niveau aan de Gasthuisstraat dieper dan 1,5m of niet.

- Zijn er sporen aanwezig, die in verband te brengen zijn met leerlooiersactiviteiten, zoals die al werden aangetroffen in de buurt? Indien ja, kunnen deze sporen gedateerd worden? Hoe is de bewaringstoestand van de sporen? Levert het organische en anorganische vondstmateriaal nieuwe inzichten op over de site?
- Zijn er sporen aanwezig, die in verband te brengen zijn met andere artisanale activiteiten? Indien ja, kunnen deze sporen gedateerd worden? Hoe is de bewaringstoestand van de sporen? Is er een fasering tussen verschillende artisanale fases en activiteiten?
- Zijn er sporen aanwezig die in verband kunnen gebracht worden eventuele bewoning van dit deel van het oude Poperinge? Welke zijn deze bewoningssporen en hoe kunnen deze gedateerd worden?
- Hoe kaderen de resultaten van dit onderzoek binnen de kennis van deze percelen?
- Kunnen er één of meerdere relaties vastgesteld worden tussen eventuele artisanale activiteiten en/of bewoningssporen in het plangebied en deze uit afkomstig uit de opgraving ten noorden van het projectgebied?
- Welke vraagstellingen dienen geformuleerd te worden voor het vervolgonderzoek?

2.3.2.3.1 Onderzoekstrategie, methode en technieken

Om de verwachting op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek te toetsen en aan te vullen wordt geadviseerd om een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem uit te voeren. Dit onderzoek dient uitgevoerd te worden volgens de Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, zoals opgesteld door het Agentschap Onroerend Erfgoed.

Het plangebied betreft een site met een complexe verticale stratigrafie.

De oppervlakte van het te inventariseren terrein bedraagt ca. 2083m².

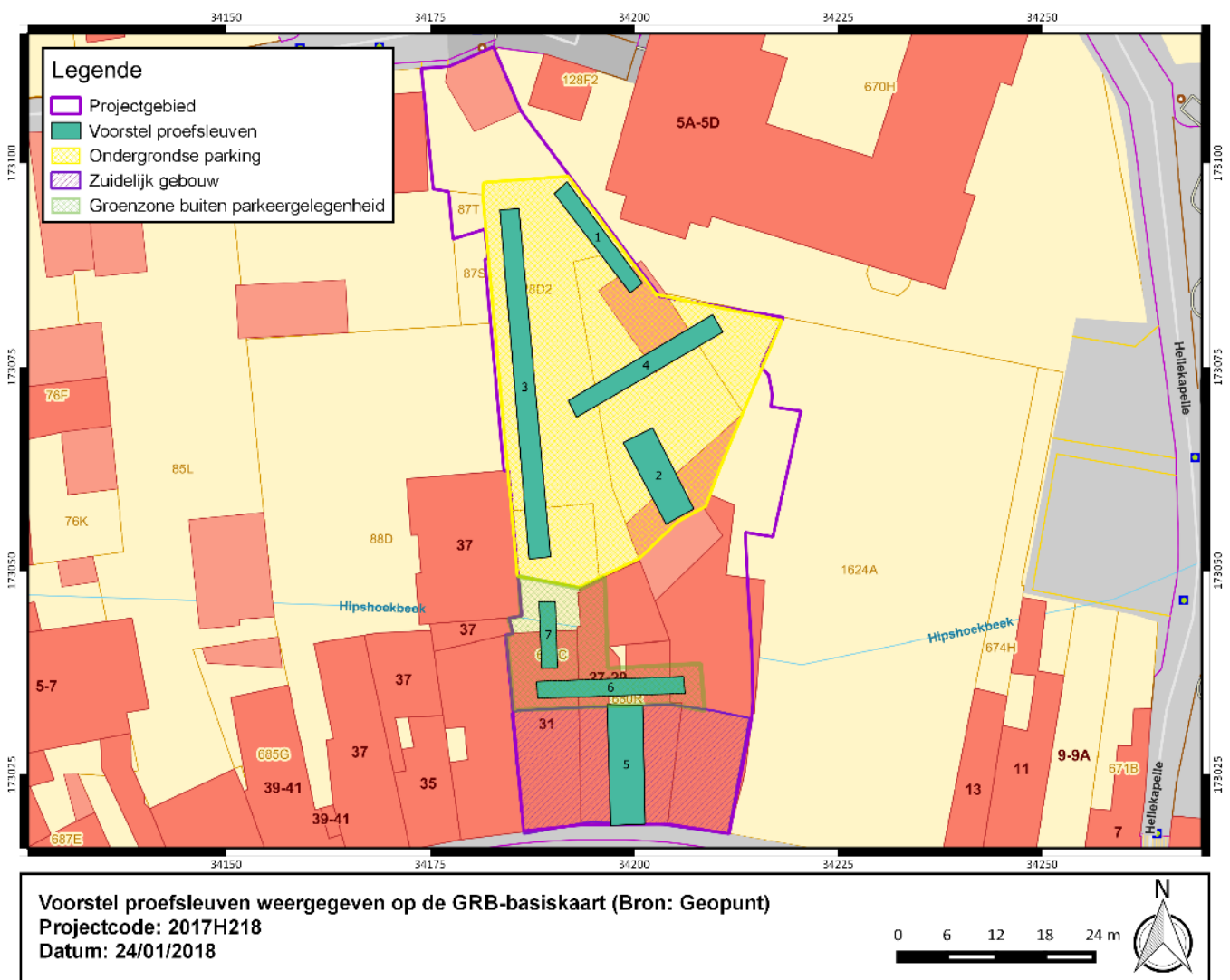
M.b.t. het plangebied wordt een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem geadviseerd. Dit impliceert dat:

- de prospectie pas van start kan gaan, na de sloop van de te slopen bebouwing, zeker ter hoogte van de overwelling van de Hiphoeksbeek. Ook dient de verharding ter hoogte van de toekomstige ondergrondse parking verwijderd te zijn. Er dient nadrukkelijk beklemtoond te worden dat aan de sloop en het wegnemen van de verharding duidelijke voorwaarden verbonden zijn. Alle muren die zich binnen de begrenzing van het plangebied situeren, kunnen zonder archeologische begeleiding gesloopt en verwijderd worden tot op het niveau van het huidig straatniveau. De funderingen onder het straatniveau worden niet verwijderd of op andere manieren gemanipuleerd. Hetzelfde geldt voor eventueel aanwezige kelders, citernes of andere ondergrondse structuren, die nu niet gekend zijn en aan het licht zouden komen bij de afbraak en verwijdering van de verharding. Verder moet op dergelijke manier te werk worden gegaan dat het vrijgekomen terrein niet of in zeer beperkte mate betreden wordt door zwaar materieel als dumpers en graaf- en breekmachines.
- indien blijkt dat de resultaten van het vooronderzoek van die aard zijn dat er in een volgende fase een (gedeeltelijke) vlakdekkende opgraving uitgevoerd moet worden, er geen bouwactiviteiten kunnen plaatsvinden voor het archeologisch onderzoek volledig afgerond is. In dit geval moeten na afloop van het vooronderzoek duidelijke afspraken gemaakt worden i.v.m. de plaatsing van de bronbemaling. In het geval tijdens het vooronderzoek artisanale resten of relevante houtstructuren aangetroffen zijn, dient vermeden te worden dat deze aangetast/vernield worden door een veranderende waterhuishouding t.g.v. de bronbemaling.

In deze fase van het vooronderzoek met ingreep in de bodem wordt geopteerd voor de aanleg van 5 proefputten. De proefputten variëren sterk in lengte, maar worden telkens gekenmerkt door een breedte van 4m. In totaal wordt 186m² geïnventariseerd, wat correspondeert met 70 lopende meter. Dit percentage (16.5%) is noodzakelijk om de geformuleerde onderzoeksvragen te beantwoorden en een goede inschatting te maken in functie van een eventueel vervolgonderzoek.

De aanleg van de proefputten focust in de eerste plaats op de aanwezigheid van de conservatietoestand van de eventuele archeologische sporen in het plangebied, dit ter hoogte van de toekomstige ondergrondse parking en ter hoogte van de funderingssleuf aan de Gasthuisstraat. Er worden 5 sleuven geadviseerd, de exacte locatie kan tijdens het terrein nog veranderd worden door de veldwerkleider.

Sleuf 1 en 3 bevinden zich aan de rand van het projectgebied, hierbij dient een afstand van minstens 2m van de rand van het projectgebied behouden te worden. Sleuf 2 heeft een vooropgestelde breedte van 4m, aangezien vermoed wordt dat het archeologisch niveau zich hier mogelijk dieper zal bevinden, door de nabijheid van de Hiphoekebeek. Ook sleuf 5 heeft momenteel een breedte van 4m, aangezien er toch verwacht wordt om minstens 1,50m diep te gaan. Sleuf 6 en 7 bevinden zich ter hoogte van de groenzone.

Figuur 3. Voorstel proefputten, weergegeven op de GRB-basiskaart

De inplanting van de proefputten gebeurt na de geplande sloop van de bebouwing en het wegnemen van de verharding, na een plaatsbezoek en na consultatie van de KLIP-melding. De locatie van de proefputten wordt bepaald door de erkend archeoloog. Huidig voorstel is indicatief.

De proefputten worden aangelegd door een graafmachine met een tandenloze bak, steeds onder toezicht van minstens de veldwerkleider. Indien meerdere vlakken moeten worden aangelegd, wordt het bovenliggende vlak steeds volledig afgewerkt vooraleer er verdiept wordt. Het aantal vlakken en de aanlegdieptes worden tijdens het veldwerk bepaald door de veldwerkleider. In elke proefsleuf wordt

getracht om lokaal machinale sonderingen te maken tot op de onverstoorte bodem. Slechts op deze manier kan informatie aangeleverd worden m.b.t. de stratigrafische opbouw van het plangebied en de niveau(s) waarop tijdens een eventueel vervolgonderzoek opgravingsvlakken aangelegd moeten worden. Bij een eventueel vervolgonderzoek kunnen de doorlooptijd en de kostprijs op deze manier goed ingeschat worden.

De vlakken worden steeds gelinkt aan de profielen en in elke proefput worden de relevante profielwanden geregistreerd in functie van de stratigrafische opbouw. De profielen worden grondig geanalyseerd in functie van het verkrijgen van een gedegen inzicht in de bodemopbouw van het terrein. Er wordt geadviseerd om de profielen van de sonderingen, die tot op de moederbodem gemaakt zijn, te analyseren in aanwezigheid van een aardkundige.

Wanneer leerlooierskuipen aan het licht komen, wordt een beperkte selectie in de fase van het vooronderzoek (gedeeltelijk) onderzocht in functie van de vraagstelling rond de bewaringstoestand en in functie van het maken van een inschatting van een vervolgonderzoek. Er kan bijvoorbeeld geopteerd worden om $\frac{1}{4}$ of $\frac{1}{8}$ van het vullingspakket van de kuip te onderzoeken. Ondanks het feit dat de aard van de vulling sterk kan variëren van kuip tot kuip, kan dergelijk onderzoek toch een inzicht geven in de bewaarde diepte en opbouw van de kuipen.

Er wordt geadviseerd om de proefputten steeds maximaal aan te leggen tot op het niveau, waarop de kuipen zich manifesteren. Essentieel is wel de registratie van de bodemopbouw in de zones rond deze sporen: kunnen deze sporen gekoppeld worden aan de stratigrafische opbouw van de site? Kan achterhaald worden of kuipen op verschillende dieptes voorkomen?

De sporen worden na afronding van het vooronderzoek zorgvuldig afgedekt om degeneratie van de resten zoveel mogelijk te beperken.

In het geval van diepe structuren, zoals waterputten, wordt getracht de maximale diepte te achterhalen d.m.v. handmatige boringen. Hetzelfde moet gesteld worden indien er meerdere archeologische niveaus aanwezig zouden zijn. Dan dient er gesondeerd te worden om te achterhalen over hoeveel niveaus het gaat.

Elk vlak wordt gecontroleerd op de aanwezigheid van metalen voorwerpen met behulp van een metaaldetector.

Alle veldregistratie verloopt conform de Code van Goede Praktijk.

De beslissing tot natuurwetenschappelijke staalname ligt, conform de Code van Goede Praktijk, artikel 9.3, bij de veldwerkleider.

D. Eindcriteria

De prospectie wordt als succesvol beschouwd, indien alle waargenomen archeologische sporen op een wetenschappelijke wijze onderzocht zijn, er een beargumenteerd antwoord op de onderzoeksvragen geformuleerd kan worden en het eindrapport wordt opgeleverd.

E. Uitzonderingsmodaliteiten

De uitvoering van de prospectie gebeurt volgens de Code van Goede Praktijk, eventueel aangevuld met bijkomende maatregelen indien de sporen en/of vondsten daartoe aanleiding geven. Deze eventuele maatregelen worden bepaald door de erkend archeoloog.

Criteria die gehanteerd zullen worden om te bepalen in welke situaties bepaalde onderzoekshandelingen alsnog niet uitgevoerd moeten worden zijn hier niet van toepassing.

F. Uitvoeringstermijn

De uitvoeringstermijn is sterk afhankelijk van de lokalisatie en de bewaringstoestand van de verwachte archeologische resten en bijgevolg moeilijk in te schatten. Hieronder een inschatting van de doorlooptijd:

- Terreinwerk: 20 werkdagen, 3 archeologen + aardkundige
- Verwerking: 30 mandagen

G. Competenties

Het veldwerkteam bestaat minimaal uit:

- een veldwerkleider (onder auspiciën van een erkend archeoloog), deze veldwerkleider beschikt over voldoende ervaring in stedelijke contexten in Vlaanderen. Minimaal heeft hij/zij 2 jaar opgravingservaring op stedelijke contexten, aangetoond via CV.
- één assistent-archeoloog, hij/zij heeft minstens 6 maanden opgravingservaring op stedelijke contexten, aangetoond via CV.
- één assistent-archeoloog, hij/zij heeft minstens 6 maanden opgravingservaring op stedelijke contexten, aangetoond via CV.

Voor de begeleiding van de opdracht dient de veldwerkleider zich te laten ondersteunen door één of meerdere specialisten en regiodeskundigen, die hem bijstaan bij de uitvoering van de prospectie indien deze expertise intern niet beschikbaar is. Deze specialist beschikt over een aantoonbare en ruime ervaring met stadskernonderzoek in het algemeen en binnen de stad Poperinge in het bijzonder.

Indien nodig, wordt het projectteam bijgestaan door een aardkundige die de profielen in de sleuven bestudeert en interpreteert. De aardkundige ondersteunt vervolgens ook de archeologen bij de analyse van de bodemkundige/landschappelijke context en bij de interpretatie van sporen en structuren.

H. Risicofactoren

Uitvoerend personeel die werkzaamheden uitvoeren in de nabije omgeving van een draaiende graafmachine moeten visueel duidelijk herkenbaar zijn zoals gebruikelijk.

I. Vondsten

Conservatie en overdracht van het archeologisch ensemble gebeurt na afloop van het onderzoek conform aan de artikels 5.2.1, 5.2.2 en 5.2.3 van het Onroerend Erfgoeddecreet. Bij de start van het archeologisch onderzoek worden door de erkende archeoloog en de initiatiefnemer duidelijke afspraken gemaakt met betrekking tot de overdracht van het archeologisch ensemble bij de eigenaar en het erkende onroerend erfgoeddepot of andere bewaarder van het archeologisch ensemble. Na het beëindigen van de verwerking en het opleveren van de eindrapportage vindt de overdracht van de vondsten plaats.

Deel 3: Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2016

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

TOL A., VERHAGEN PH., BORSBOOM A. & VERBRUGGEN M. 2004, *Prospectief boren. Een studie naar de betrouwbaarheid en toepasbaarheid van booronderzoek in de prospectiearcheologie*. Raap-rapport 1000. Amsterdam.